

8. Полякова Я.В. Використання національних традицій природокористування в екологічній освіті Великої Британії / Яна Вікторівна Полякова. – Донецьк: БСГ, – 2001. – 112 с.
9. Старовойт С.М. Професійна підготовка фахівців з охорони та захисту навколишнього середовища у вищих навчальних закладах Великої Британії: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Старовойт Світлана Миколаївна. – К., 2005. – 230 с.
10. Рудковская И.В. Современные тенденции развития эколого-эстетического воспитания в школах Германии // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. праць / гол. редактор Г.П. Шевченко. – Вип. 5. – Луганськ: Вид-во Східноукраїнського нац. ун-ту, 2004. – С. 153 – 163.
11. Lukashovich, O.D. The Concept of Formation for the Sustainable Development as a Methodical Basis of Realization of Continuous Ecological Education in System "School-High School": Permanent Ecological Education: Problems, Experience, Prospects / Book of Proceedings Interregional Scientific and Practical Conference. – Tomsk, 2006.
12. Environment Australia Department of the Environment and Heritage: Environmental Education for a Sustainable Future National Action Plan / Commonwealth of Australia. – 2000.
13. Department of Environment: Environmental Education Strategy and Action Plan Government of Western Australia. – 2004, December.

УДК 378.14:352/354

Т.В. Шахматова

ДІЛОВІ ТА ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ

У статті розкрито сутність та зміст ділових якостей майбутніх фахівців економічного профілю.

The matter and contents of business qualities of the future economical specialists were found out in this article.

Актуальність дослідження зумовлена кардинальними змінами соціально-економічної політики, що викликала необхідність реформування освітньої галузі, першочерговістю її спрямування на формування особистісних, морально-ділових якостей майбутніх фахівців економічного профілю. Науковому розв'язанню досліджуваної проблеми сприяли роботи Б. Ананієвої, Ю. Бабанського, І. Беха, В. Богословського, Я. Божович, В. Гринькової, В. Семіченко, С. Сисоєвої та ін.

Значним у дослідженні проблем формування ділових якостей майбутніх фахівців є доробок вітчизняних і зарубіжних учених у галузі економічної освіти (В. Бобров, Л. Каніщенко, Н. Побірченко, І. Прокопенко, Г. Славутич, Н. Статінова, Т. Шепеленко та ін.)

Незважаючи на вагомий внесок вітчизняних і зарубіжних науковців у розв'язанні проблеми формування ділових якостей майбутніх фахівців економічного профілю, до сьогодні є наявними протиріччя між постійно зростаючими потребами освітньо-економічної галузі в ефективно ділових фахівцях та якістю їх фахової підготовки.

Метою дослідження є визначення сутності та змісту ділових якостей майбутніх фахівців економічного профілю.

Основні результати дослідження. Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, присвячену фаховій підготовці майбутнього економіста, не можна не помітити відсутність однозначного і чіткого трактування терміна «ділові якості майбутнього економіста».

Слід зазначити, що набір цих ділових якостей для кожної спеціальності економічного профілю може відрізнятися. Наприклад, для менеджерів-економістів однією з найважливіших якостей є лідерство. Менеджер – це, по-перше, лідер, здатний вести за собою підлеглих, використовуючи свій авторитет, високий професіоналізм, позитивні емоції; по-

друге, це і дипломат, що встановлює контакти з партнерами і владою, що успішно переборює внутрішні і зовнішні конфлікти.

Економіст – це людина, яка володіє високими знаннями й здібностями, рівнем культури, чесністю, рішучістю характеру та є зразком для навколишніх. Серед комплексу ділових якостей, якими має володіти сучасний економіст, на нашу думку, слід виділити такі: авторитетність, інтелектуальність, лідерство, комунікативну толерантність, відповідальність. К. Левківський, Ю. Сухарніков під відповідальністю розуміють «здатність суб'єкта діяльності розуміти свої ролі та обов'язки та соціальні відносини, а також відповідність результатів своїх дій цілям, що поставлені, та нормам, що прийняті у суспільстві, готовність звітувати за свої дії» [2: 88].

Ефективність фінансової діяльності багато в чому залежить від авторитету економістів, які займаються цим видом діяльності. Авторитет – це особистий вплив людини на оточуючих, що він здобуває своєю працею, професійними знаннями, організаторськими здібностями, нововведеннями, умінням працювати з людьми. Для того, щоб авторитет економіста і авторитет його особистості були взаємопов'язані, майбутній фахівець має об'єднати в собі наявність лідерських якостей та необхідний рівень знань, умінь та навичок.

Діяльність економіста прямо пов'язана з його авторитетом. Він формується на базі загальної зацікавленості партнерів по бізнесу та їх переконаності в особливих здібностях економіста. Авторитет може бути ширим, коли економіст дійсно має ті ділові якості, якими його наділяють партнери або оточуючі, і помилковими, сформованими на омані щодо його особистості.

На нашу думку, слід виділити такі види авторитету: інтелектуальний (знання), діловий (компетентність, навички, досвід), моральний (високі моральні якості), статусний (повага до посади) і т.п. Можна конкретизувати цю класифікацію:

1) посадовий авторитет, або формальний базується на організаційних нормах і структурах, пов'язаний до керівних інстанцій, визнанні права їхніх представників командувати, переконаності в необхідності підтримати порядок і підкорятися керівництву;

2) діловий припускає високу професійну компетентність економіста, здатність краще інших вирішувати організаційні задачі й домагатися успіху;

3) особистий (персональний) формується на основі ціннісних індивідуальних якостей не пов'язаних з посадовими обов'язками (це такі якості, як порядність у спілкуванні, турбота про людей, розум, комунікативність, скромність способу життя та ін.).

Провідне місце серед зазначених видів авторитету економіста займає діловий авторитет. Саме він безпосередньо пов'язаний з ефективною реалізацією цілей організації та її співробітників.

Коли мова йде про менеджерів-економістів, авторитет і владу трактують як протилежні поняття, оскільки у випадку авторитету підпорядкування цілком залежить не від можливостей примусу, а від згоди співробітників. Однак протиставлення влади й авторитету навряд чи правомірно, тому що згода підкорятися властива й більшості інших проявів влади, наприклад, у випадку покори в силу спільності інтересів або при переконаності співробітників у необхідності виконувати вказівки керівництва.

Виходячи з цього, авторитет доцільно трактувати як різновид (а точніше підстава) влади, головна особливість якого полягає в тому, що мотивація підпорядкування ґрунтується не стільки на вірі у володінні керівником значимими для підлеглих зовнішніми ресурсами або засобами, та в його здатності застосовувати їх, скільки на вірі самого керівника і його особистісну залежність для підлеглих.

Ще однією найважливішою діловою якістю для майбутнього економіста, на нашу думку, є інтелект, який характеризує розумові здібності та рівень розвитку особистості. Він займає вагомe місце серед особистісних характеристик економіста. Вплив інтелекту на ефективність фінансової діяльності обумовлений певними факторами, що можуть послабляти позитивні кореляції між такими параметрами, як мотивація, досвід, відносини з керівництвом, групою.

Під час виконання своїх повсякденних обов'язків, економіст спілкується з різними категоріями осіб, наприклад, з партнерами. Іноді вони можуть бути досить неприємними, висувати безглузді вимоги, але в будь-якому випадку поводитися з ними потрібно коректно, не показуючи роздратування, в чому й полягає така ділова якість як комунікативна толерантність.

Іншою категорією людей, з якими доводиться спілкуватися економісту, є керівники різного рангу. У розмовах з ними висловлюватися слід чітко і однозначно, дотримуватися тільки фактів або власних розумінь, коротко викладати думки. Висуваючи будь-яку проблему, найкраще відразу ж запропонувати варіант її вирішення.

Серед усіх економічних спеціальностей слід виділити спеціальність менеджера-економіста, оскільки йому постійно доводиться спілкуватися з підлеглими. Особливості комунікативної поведінки останнього мають бути довірливими і доброзичливими, тому що від них, як відомо, у вирішальній мірі залежить доля всієї справи. І нарешті, менеджер постійно спілкується з колегами – керівниками інших підрозділів. Прямого впливу на них він зробити не може і тут особливо потрібне уміння вести переговори та вміти переконувати у своїй правоті.

У процесі спілкування менеджерів доводиться виконувати три основних ролі. По-перше, це роль координатора, що пов'язує одну групу людей з іншою. Цю роль може грати номінальний глава фірми, що створює можливість надійних безперервних контактів між співробітниками. По-друге, це роль інформатора, що забезпечує прийом, передачу й обробку різного роду інформації. Цю роль може грати контролер, що стежить за роботою підлеглих та порівнює її з поставленими цілями. Її може взяти на себе розповсюджувач ідей, який у курсі всіх змін, що впливають на роботу співробітників, роз'яснює співробітникам політику фірми. По-третє, це роль, пов'язана з прийняттям рішень. Її грає підприємець, що знаходить нові шляхи досягнення цілей й бере на себе усю відповідальність, пов'язану з ризиками. Її грати може менеджер, який відповідальний за розподіл ресурсів фірми та представник фірми, що веде переговори з партнерами [1: 45].

Як свідчить практика, жоден з факторів не забезпечує найбільшу користь для організації ніж ефективне лідерство економіста. В сучасних економічних умовах лідери потрібні для визначення цілей і задач, для організації, координації, забезпечення міжособистісних контактів з підлеглими і вибору оптимальних, ефективних шляхів вирішення тих або інших проблем. Очевидно, що організації, де є в наявності лідери, можуть досягти всього цього набагато швидше, ніж організації без лідерів.

Слово лідер походить від англійського lead (вести). Виходить, лідер – це ведучий, що йде вперед. Лідер – член організації, що володіє високим особистим статусом, впливаючи на думку і поведінку навколишніх його людей, членів будь-якого об'єднання, організації і виконує комплекс функцій. «Лідери організацій у досить короткий термін після закінчення навчального закладу досягають професійного успіху, займають керівні посади у ВНЗ, органах державної влади, на підприємствах і в організаціях або відкривають власну справу» [3: 111].

Феномен лідерства знаходиться в самій природі людини і суспільства. Явища, багато в чому схожі з лідерством, зустрічаються і в середовищі тварин, що ведуть колективний, стадний спосіб життя. Тут завжди виділяється найбільш сильний, досить розумний, завзятий і рішучий ватажок, що керує іншими відповідно до законів, що диктуються взаєминами із середовищем.

Лідерство ґрунтується на визначених потребах складно організованих систем, до яких відноситься потреба в самоорганізації, упорядкуванні та поведінці окремих елементів системи. Ця упорядкованість досягається завдяки вертикальному (керування – підпорядкування) і горизонтальному зв'язку, наприклад, поділ праці і кооперація. Чіткість виділення лідируючих позицій залежить від типу спільності, що складає систему, і її взаємин з навколишнім середовищем.

Слід зазначити, що лідерство виникає з певних потреб людей, які покликані задовольняти лідери. У більшості випадків менеджер-економіст у своєму впливі на роботу підприємства й побудові взаємовідносин з підлеглими, насамперед використовує і покладається на посадову основу влади. Лідерство ґрунтується на процесі психологічного впливу, який є набагато більш складним, потребує високого рівня взаємозалежності його учасників. Наявність в організації послідовників є неодмінною передумовою виникнення лідерства.

Виконання службових обов'язків економіста відбувається в умовах, коли поставлені перед ним завдання можуть швидко змінюватись. Тому виникає потреба їх оперативного вирішення і необхідність часто вести паралельно кілька видів робіт. Тому при прийомі на роботу до економіста пред'являється ряд вимог, які можна розподілити на вимоги до його ділових і особистісних якостей. До ділових якостей насамперед відносяться професійні навички, тобто економіст повинен мати фахову освіту, бути професійно підготовленим, відрізнятися високим рівнем самоорганізованості, вміти забезпечити своєчасність підготовки документу, звіту тощо.

Не менш важливою є така ділова якість економіста, як відповідальність за якісне і своєчасне виконання поставлених задач. Керівник повинен бути упевнений, що доручення, дане економісту, буде виконано своєчасно. Економіст повинен відрізнятися ініціативністю, умінням приймати самостійні рішення в межах своєї компетенції, не чекаючи вказівок керівника з кожного випадку. При підборі економістів на одне з перших місць висувається вимога збереження службової таємниці, уміння в розмові виявляти дипломатичність, тактовно відійти від бесіди, яка може завдати шкоди справі фірми.

До найважливіших ділових якостей економіста відносяться пунктуальність, відданість своїй фірмі чи організації. Особливо великого значення має своєчасне подання документів та інформації для прийняття керівником певного рішення стосовно фінансової діяльності підприємства. Професійний економіст ніколи нічого не забуде і вчасно проінформує, нагадає, організує. Економіст повинен мати уміння передбачати напружені ситуації та вміти детально спланувати роботу в цей момент. Охарактеризуємо ще ряд необхідних для економіста ділових якостей.

Професіоналізм – це комплекс професійних знань, умінь і навичок, передбачених кваліфікаційною характеристикою, якою є нормативний документ, що встановлює обов'язки того чи іншого працівника.

Організованість – уміння організовувати робоче місце, раціонально спланувати роботу, забезпечити безумовне виконання щоденних задач.

Поінформованість – економіст повинен добре орієнтуватися в питаннях фінансової та господарської діяльності, за якими працює його керівник і фірма в цілому; стежити за подіями, що відбуваються в установі.

Відповідальність – готовність прийняти на себе відповідальність за виконання завдань, поставлених керівником, особливо в межах своєї компетенції. Ця ділова якість виробляється з досвідом роботи. Під час вирішення таких питань, як підготовка документів, звітів економіст повинен перевіряти інформацію, що має закритий характер, а також інформацію, яка може завдати шкоди організації або окремим особам. Необхідно правильно зберігати документи, не допускаючи вільного доступу до них інших співробітників.

Відданість професії – любов до обраної професії, розуміння її важливості, прагнення до постійного удосконалення свого професіоналізму.

Для виділення ділових якостей необхідні такі особистісні якості, без яких не можна стати професіоналом. Серед них пріоритетним є вміння адаптуватися, тобто швидко переключатися з одного виду роботи на іншу і здатність одночасно виконувати кілька доручень. Повільному працівникові важко справитися з багатофункціональними обов'язками економіста. Не менш важлива риса характеру комунікабельність – тобто здатність легко встановлювати контакти, зв'язки. Замкнутій, нетовариській людині важко працювати економістом, тому що виникає необхідність у спілкуванні з певною групою людей.

До особистісних якостей, необхідних економісту, відносяться люб'язність, ввічливість, доброзичливість. Вони завжди виявляються не тільки при особистих контактах, але й при веденні переговорів з партнерами по бізнесу. Ці якості створюють доброзичливу атмосферу під час виконання службових обов'язків. Зовнішній вигляд економіста повинен відрізнятися охайністю, умінням одягатися з урахуванням ділової обстановки. До особистісних якостей економіста слід віднести і його прагнення до постійного поповнення й удосконалення як загальних, так і професійних знань, умінь та навичок.

Таким чином, ділові та особистісні якості майбутніх фахівців економічного профілю виявляються в тісній взаємодії і доповнюють одна одну. Подальші перспективи дослідження вбачаємо у виявленні структурно-компонентного складу ділових якостей майбутніх фахівців економічного профілю, а також визначенні та реалізації педагогічних умов, що сприяють ефективності їх формування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мескон М.Х. Основи менеджменту. – М.: Человек, 1995. – 275 с.
2. Левківський К., Сухарніков Ю. Завдання щодо забезпечення якості вищої освіти України в контексті Болонського процесу // Вища школа. – 2004. – № 5-6. – С. 86-106.
3. Димитров М., Оникович Г. Професійно орієнтовані громадські організації: формування фахових якостей майбутніх спеціалістів // Вища освіта України. – 2005. – №2. – С. 106-111.
4. Степаненко С. Формування професійних компетенцій у студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» і «бакалавр» // Бухгалтерський облік і аудит: Науково-практичний журнал. – 2007. – № 11. – С. 71-75.
5. Григорчук Т. Педагогічні основи формування професійних компетенцій фахівців-маркетологів // Вища освіта України. – 2006. – №1. – С. 60-63.

УДК 378.1

Ю.А.Шевченко

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧИХ МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ КОЛЕКТИВІВ

Розуміння необхідності створення педагогічних умов, які б сприяли ефективній підготовці майбутніх учителів музики до організації художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів спонукало нас до розгляду питання, пов'язаного з обґрунтуванням та розкриттям змісту вказаних умов.

Understanding for the necessity of formation of pedagogical conditions promoting effective training of future teachers of music for the organization of art-creative activity of children's musical-instrumental groups made us to investigate the question connected with definition and description the mentioned conditions.

Постановка проблеми Готовність майбутніх учителів музики до організації художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів належить до категорій, які характеризуються системністю, наявністю декількох складових, функціональною активністю та здатністю до самоорганізації. Являючи собою духовно-функціональну властивість особистості, готовність до організації художньо-творчої діяльності є складною за своєю структурою, змістом, характером вияву і тому вимагає створення відповідних педагогічних умов, які б забезпечували системній підхід до вирішення цього питання. Виходячи з таких позицій, нами були визначені та обґрунтовані педагогічні умови, покликані забезпечити